

Моральне богослов'я

УДК 502/504:271.4-675:130.123 "XX"

ЕКУМЕНІЧНО-ЕКОЛОГІЧНА МІСІЯ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО: СЛУЖІННЯ ХРИСТОВІЙ ЦЕРКВІ ТА НАРОДУ

Людмила ПОТРАВИЧ

Інститут Богословських Наук Непорочної Діви Марії Кам'янець-Подільської єпархії Римо-Католицької Церкви, вул. Грушевського 59, 32000, м. Городок, Хмельницька обл.,

e-mail: liudapotravnych@gmail.com

Андрій ВИПАСНЯК

Івано-Франківський державний коледж технологій та бізнесу, вул. Коновальця, 140, 76014, м. Івано-Франківськ,

e-mail: C520@ukr.net

«Мета моєї праці та цілого проводу, який даю тим, що хочуть його прийняти, є об'єднати всіх під прапором Христа. Проводу не накидаю. Не хочу, щоб хто-небудь сліпо йшов за мною. Бо наука Христа не знає сліпого проводу, ні сліпого послуху – вона є наукою любові і свободи.»
Митрополит Андрей Шептицький

Метою статті є висвітлення екуменічної та екологічної місії Митрополита Андрея Шептицького – глави УГКЦ в контексті духовної діяльності як духовного лідера української нації, котрий служив Богу, Христовій Церкві та мир'янам –пастві. Акцент спрямовано на екуменізм і екологічну сферу з метою простеження актуальності та розвитку в динаміці. Під час написання статті застосовувалася методологія наукової об'єктивності, історизму та критичного аналізу опрацьованих джерел, з методами: структурно-функціональним (компонентний аналіз), порівняльно-історичним (компаративний), типологічним. Враховано теоретичні напрацювання у галузях суміжних дисциплін: релігієзнавства, соціології, екології, культурології, психології, демографії, педагогіки. Це визначило міждисциплінарний підхід, що дозволив всебічно та комплексно висвітлити обрану проблему. В результаті дослідження було проаналізовано екуменічну діяльність Митрополита А. Шептицького, яка була спрямовано на об'єднання усіх християнських конфесій в Україні та світі в єдину соборну апостольську Церкву для спільного служіння Господу. Розглянуто та оцінено внесок А. Шептицького у розвиток природоохоронної справи на території Східної Галичини, висвітлено його роль у формуванні релігійного світогляду всіх верств українського населення.

Ключові слова: *Андрей Шептицький, греко-католицька та православна церкви, духовенство, Митрополит, екологія, природо-охоронна діяльність, заповідник, наукове товариство.*

The aim is to highlight the ecumenical and ecological mission of Metropolitan Andrey Sheptytsky, the head of the UGCC, in the context of spiritual activity as the spiritual leader of the Ukrainian nation, serving God, the Church of Christ and the laity-pastors. The emphasis is on ecumenism and the environmental sphere in order to trace the relevance and development in the dynamics. During the writing of the article, the methodology of scientific objectivity, historicism and critical analysis of the elaborated sources, with methods: structural-functional (component

analysis), comparative-historical (comparative), typological, was used. Theoretical developments in the fields of related disciplines are taken into account: religious studies, sociology, ecology, cultural studies, psychology, demography, pedagogy. This defined a multidisciplinary approach that allowed comprehensive and comprehensive coverage of the problem. The study analyzed the ecumenical activity of Metropolitan A. Sheptytsky, which was aimed at uniting all Christian denominations in Ukraine and the world into a single congregation of the Apostolic Church for the joint service of the Lord. Sheptytsky's contribution to the development of environmental affairs on the territory of Eastern Galicia is considered and appreciated, his role in shaping the religious outlook of all strata of the Ukrainian population is highlighted.

Key words: *Andrey Sheptytsky, Greek Catholic and Orthodox churches, clergy, Metropolitan, ecology, nature conservation activity, reserve, scientific society.*

Андрей Шептицький займає в сучасній історії ХХ ст. визначне місце: він став тим помостом між західною і східною церквами, підтримував відновлення та утвердження Української державності, був активним церковним та громадським діячем, піклувався про виховання молоді та збереження української природи. Зазначеній темі приділяли чимало уваги дослідники з Галичини й на еміграції в міжвоєнний період, це помітно вплинуло на те, як вивчали роль і місце Митрополита А. Шептицького в національно-визвольних змаганнях початку ХХ ст., автори належали до різних наукових та церковно релігійних центрів. Поважне місце в шептицькознавстві належить світським історикам, громадським діячам П. Ісаєву¹, М. Чубатому², В. Марчуку³, вагомими здобутками зарубіжного шептицькознавства став збірник статей за редакції П. Магачога⁴. Сучасні дослідники вивчали діяльність А. Шептицького в період Першої Світової війни – М. Кугутяк, Я. Білас, Г.Гладка⁵, Дорошенко Д.⁶, Стародуб А.⁷. Наукове вивчення духовної діяльності, поглядів Митрополита на розвиток церкви започаткувало духовенство – о. Іван Гриньох⁸, Кирило Королевський⁹, Ярослав Москалик¹⁰. Окрему працю життєвого шляху

¹ . Ісаїв П. Мемурандум Митрополита Андрея Шептицького до урядів центральних держав 3-15 серпня 1914р./П. Ісаїв// Богослов'я.-Рим, 1968.-Т.ХХХІІ, н.1-4.-1968.-С.30-74.

² . Чубатий М. Митрополит Андрей та православний світ/М. Чубатий//Про великого Митрополита Андрея.- Йорктон, 1961.-С. 45-57.

³ Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХст./В. Марчук Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.- Івано-Франківськ: Плай, 2004.- 464с.

⁴ Morality and Reality: The life and times of Andrei Sheptyts'kyi /ed.Magorcsi P.R.-Edmonton? 1989.-459p.

⁵ Великочий В. Українська революція 1914-1923рр. і митрополит Андрей Шептицький: до проблеми національного історіографічного образу/В. Великочий// Покуття-колицка українського національного державотворення 1918-2018, м. Тисмениця, 14. Вересня 2018р. Івано-Франківськ.-2018. С.176-182.

⁶ Дорошенко Д. Арест и ссылка митрополита А. Шептицького/Д.Дорошенко//На чужой стороне. -Прага, 1925.-Кн. 13. –С.160-166.

⁷ . Стародуб А. Церковна політика Росії в Галичині під час Першої світової війни: експ Ванія «повоєнного православ'я» [Електронний ресурс]- режим доступу: www.ichistori.org/uksiti/php.ua.

⁸Гриньох І. Слуга Божий Андрей – благовісник єдності/І. Гриньох.-Мюнхен,1961.-222с.

⁹ Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький (1865-1944)/К. Королевський, пер. з фр.Я.Кравець.- Львів:Свічадо,2014.-512с.

¹⁰ Москалик Я. Концепція церкви Митрополита Андрея Шептицького: органічно-пневматологічна суть Церкви/Я. Москалик, пер з польс. Н.Николин.-Львів Свічадо,1997.-128с. С. 7

Митрополита А. Шептицького присвятив його сучасник С. Баран¹¹. Громадсько-політичну, церковну, культурно-освітню діяльність А. Шептицького досліджували М. Вегеш, Ю. Остапець, О. Хоменко¹², Я. Заборовський¹³, В. Ленцик¹⁴, Малюта¹⁵.

Андрей Шептицький був Станіславським єпископом недовго, але він зробив багато для дієцезії. Коли Владика обійняв дієцезію, то зразу ж почав перевіряти стан своїх парафій: всюди, де приїздив на візитації, він проголошував релігійні проповіді. З'ясувалося, що за 10 років існування єпархія з релігійно-морального огляду була занедбана, особливо на Покутті та Гуцульщині. Між Владикою та апостолом Павлом можна провести паралель: А. Шептицький – автор понад ста листів до своєї пастви.¹⁶

План своїх дій єпископ виклав у двох Пастирських листах «Наша програма» та «Перше слово Пастиря»¹⁷. Цей план він буде втілювати у життя уже згодом як митрополит понад 40 років. У першому він розкриває своє бачення і розуміння головного обов'язку єпископа – бути пастирем для своїх вірних. Його листи мали схвальний відгук і прихильність не тільки у серцях вірних УГКЦ, а й у представників інших віросповідувань та національностей. Він вимагав від духовенства повернути духовенству провідну роль у справах віри та моралі, щоб за ними пішов простий люд та світська інтелігенція. Таким чином, єпископ хотів повернути УГКЦ вплив виключно в сфері морально-релігійній, а не в політичній.

Владика закликав священників звернути особливу увагу на молодь, яку політичні партії «видирали» з Церкви. Отже, в Пастирському листі «Наша програма» закликалися духовенство разом з ним до вірного служіння Богу, Україні та УГКЦ. У Пастирському листі «Перше слово Пастиря» продовжено розкриття ідеї, окресленої в «Нашій програмі», особливо наголошуючи, що мораль і добробут тісно взаємопов'язані і взаємозалежні одне від одного.

Про збереження моральних цінностей владика вказує і в «Слові до інтелігенції», а у Пастирському листі «Правдива віра» наголошує, що греко-католицька церква є національною за характером і християнською за змістом. Своїми Пастирськими листами він окреслив програмні цілі розбудови УГКЦ. Таким чином, він заклав міцні основи національно-духовного

¹¹ Баран С. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність/С. Баран.-Мюнхен «Вернигора», 1947.-151с.

¹² . Вегеш М. Громадсько-політична, церковна і культурно-освітня діяльність Митрополита Андрея Шептицького/ М. Вегеш, Ю.Остапець, О.Хоменко.-Ужгород, 1998.-149с.

¹³ Заборовський Я. Митрополит Андрей Шептицький: Нарис про життя і служіння народів(1865-1944)/Я. Заборовський.-Івано-Франківськ, 1995.-63с.

¹⁴ . Ленцик В. Визначні постаті Української церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріарх Йосип Сліпий/В. Ленцик.-Львів: Свічадо,2001.-608с.

¹⁵ Малюта О. Єдність церкви як запорука державності у баченні та діяльності Митрополита Андрея Шептицького/О.Малюта// Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.199-202. С 200

¹⁶ Грабовецький В. Сторінки літопису Івано-Франківського Катедрального Собору Святого Воскресіння./В. Грабовецький – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1999.-88с. С.29-33

¹⁷ Шептицький А. Перше слово Пастиря / А. Шептицький – Івано-Франківськ – «Лілея-НВ» серія «Мое місто» №40.-2015.-175с.

відродження українського громадянства краю на засадах християнської моралі. Дбаючи , про посилення впливу Церкви на галицьке суспільство, владики робив акцент на піднесенні впливу церкви у сфері моралі, намагаючись протиставляти Церкву політичним впливам, які призводили до політизації та розколу української громади.¹⁸

Андрей Шептицький за 12 років здолав шлях від ченця ордену Святого Василя Великого (з 1888 р.) священника (з 1892 р.), Станиславівського єпископа (з 1899р.) до Галицького Митрополита (з 1900 р.). Він бездоганно знав багато іноземних мов, що дозволило вільно спілкуватись з віруючими та Папським престолом, вирішувати нагальні питання церковної політики. Збираючи на зустрічі тисячі прочан перед собором Св. Юри у Львові від пастви вимагав віри, знайомства з православ'ям та молитви за об'єднання церков. Митрополит заснував декілька таємних греко-католицьких громад-парафій на території Росії. Значні міграційні процеси українського населення з Галичини до США та Канади змусили його опікуватися віруючими Української греко-католицької церкви за кордоном, так у 1912р. в Канаді створена перша єпископія¹⁹.

Митрополит А. Шептицький брав активну участь у політичному житті Галичини: член Галицького сейму і Палати Панів у Відні. У 1901р. виступив з протестом проти переслідувань українських студентів Львівського університету, а в 1902р. домагався від Галицького сейму заснування гімназії в м. Станіславові. У 1903-1913рр. обіймав посаду заступника маршалка Галицького сейму, а 22.01.1906р. очолював делегацію до цісаря з вимогами рівних прав для українців Австро-Угорської імперії.²⁰

10 вересня 1917р. повернувшись до Львова Андрей Шептицький активно займався церковними справами, але не лишався байдужим до процесів, які відбувались в країні. На проголошення ЗУНР відгукнувся пастирським листом, в якому закликав віруючих жертвувати всім, навіть життям, для захисту та будівництва української держави. А. Шептицький брав участь у державному будівництві та захисті суверенітету ЗУНРу. Він користувався значним авторитетом на Великій Україні. Директорія УНР обговорювала не тільки проблему Злуки УНР і ЗУНР, але й проект формування нового Київського патріархату, що, на думку В. Винниченка, міг би очолити А. Шептицький. Власне 19.12.1918р. міністр закордонних справ ЗУНР Лонгин Цегельський зустрівся у Києві з головою Директорії, з яким обговорено долю галицького митрополита, що фактично був інтернований поляками у Святоюрському соборі. В. Винниченко пропонував відгородити

¹⁸ Андрухів І.О., Камянський П.Є., Історія релігійного життя в Галичині та на Прикарпатті: історико-правовий аналіз/І. Андрухів, П. Камянський. –Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006.-364с. С.64-69

¹⁹ Малюта О. Єдність церкви як запорука державності у баченні та діяльності Митрополита Андрея Шептицького/О.Малюта// Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.199-202. С 201

²⁰ Кондронська А., Гудзь Н. Суспільно-політична діяльність митрополита Андрея Шептицького/ А. Кондронська, Н.Гудзь //Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.88-92. С 90

Україну муром Унії від Москви раз і назавжди, а А. Шептицького зробити патріархом України.

15 березня 1923р. Рада послів Атланти прийняла рішення про передачу Східної Галичини Польщі за умови надання їй територіальної автономії. Газета «Час» від 12 червня 1921р. писала « Митрополит Шептицький не визнає Ризького договору та вважає Галичину тереном, де Польща є неменшим, ніж окупантом. В цьому випадку польський уряд буде вільно домагатися у Римі, щоб його місце займала людина, яка визнає існуючий тепер державний порядок».

Польський уряд вирішив усунути небажаного владику. 26 вересня 1923р. його було заарештовано та відвезено до Познані. Українська громадськість відреагувала широким протестом, негативно сприйняли це і в Римі, тому його були змушені відпустити.²¹

Восени 1930р. зусиллями А. Шептицького засновано ще одну клерикально-консервативну партію – Українську католицьку партію (з 1932р. – Українська народна обнова), яка вимагала національно – територіальної автономії для українських земель Польщі. Так, 1.01.1931р. митрополит А. Шептицький ініціює створення Українського Католицького союзу, що мав «дбати за приноровлення принципів християнської етики по всіх ділянках національного життя і підтримувати всебічний розвиток українського народу в християнському розумінні здобуванням для його повноти національних і громадських прав».²²

Дбаючи про національне та культурне життя Галичини у 1913р. він заснував у Львові Український Національний музей, де зібрані пам'ятки українського мистецтва та дбав про постійне поновлення колекції музею.²³

Не залишився осторонь від формування християнської відповідальності за природне довкілля, збереження та розвиток місцевих християнських екологічних, етнографічних та культурних традицій Карпатського краю культурно-просвітницький діяч Митрополит А. Шептицький. До якого у травні 1931р. звернулися українські науковці з проханням «виділити осередок кедр в лісах Осмолоди й закріпити за ним заповідний статус». У відповідь Митрополит видав розпорядження про створення у Горганах кедрового заповідника на горі Яйце і з березня 1932р. розпочалися роботи з його організації. 27.03.1934р. Центральна адміністрація Столових дібр митрополії офіційно повідомила станіславського воєводу про організацію заповідника, який урочисто був відкритий 12.08 1934р. , а 20 09. 1934р. рішенням місцевої влади йому було офіційно надано статус заповідного об'єкта.

²¹ . Великий митрополит. – Івано-Франківськ: «Апостол», 2015.-72с.С 41-48

²² Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХст./В. Марчук Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.- Івано-Франківськ: Плай, 2004.- 464с. С184-187

²³ Кондронська А., Гудзь Н. Суспільно-політична діяльність митрополита Андрея Шептицького/ А. Кондронська, Н.Гудзь //Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. М. Коломия С.88-92. С. 91.

15.04.1935р. предстоятель УГКЦ Митрополит А. Шептицький видав Грамоту про утворення найпершого українського заповідника. Ним і став кедровий ліс у Горганах, що ріс на вершині гори Яйце на площі 355га. У грамоті, зокрема, зазначалося : «маючи на увазі велике значення, яке має для науки і культури українського народу творення з цінних закутин нашої землі окремих заповідників, що по всі часи стояли б для наступних поколінь та з яких молодь черпала б любов до рідної землі й училася б пізнавати її красу, та котрі були б великим невичерпним джерелом для наукових природничих дослідів і студій, та творили б спільну національну цінність, та щоб дати основи для майбутнього українського національного парку, на загальне бажання і прохання нашого громадянства. Ми утворили в маєтності Галицької греко-католицької митрополії цей заповідник.

Протягом 1935-1937рр. виділення серії цінних природних об'єктів були об'єднані в перший Український Парк Природи. Він займав площу 18 км² і включав, крім уже організованого кедрового ще 6 нових заповідників – сосновий, ялицевий, буковий, ільмово-яворовий, урочища «Ставки» та «Палата». Парк так і не був юридично затверджений. Проте сам факт його організації став знаменною подією в науково-культурному житті українців Галичини.

За зверненням до митрополита А. Шептицького ділянку м. Рогатина було відділено як природний заповідник «Чортова гора».^{24, 25} Але цим еколого-природничою діяльністю митрополита не обмежується. Так, саме за його ініціативи у 1938р. було закуплено 4000 га лісу в Лозині на Розточчі для розвитку лісівничої науки і створення на цій базі Лісового інституту. Він став фундатором нинішнього Національного лісотехнічного університету України у м. Львів. За його сприянням 11.03.1939р. у маєтності УГКЦ «Зарваниця» Підгаєцького повіту на Тернопільщині отримав статус заповідника й був вилучений з промислового користування цінний дубово-буковий ліс на площі 155га. У січні 1939р. А.Шептицькому було представлено звернення Комісії охорони природи НТШ, щодо заповідання ще одного об'єкта – урочища «Касова гора» біля Галича. Він видав розпорядження про організацію нового заповідника. На весні 1939р. на місцевості розпочалися відповідні роботи, але в зв'язку з передвоєнною ситуацією не були завершені.

УГКЦ на чолі з А. Шептицьким сприяла також і діяльності різних громадсько-екологічних організацій у Галичині. До нього звертались за фінансовою допомогою Товариства «Опіка над звірятами», «Сільський господар», як правило, такі прохання адміністрація Столових дібр

²⁴ Слипанюк О. Внесок Андрея Шептицького у розвиток екологічної діяльності в Галичині/ О.Слипанюк//Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.199-202. С 199.

²⁵ Гайдукевич О.О. Природоохоронна діяльність Митрополита Андрея Шептицького/О.Гайдукевич//Грані.- 2006.-№5(49).-Дніпропетровськ, 2006.-С.11-16.С. 13-15

вирішувала позитивно. В той час було особливе ставлення Церкви до навколишнього середовища і місця людини в ньому^{26, 27}

Як добрий пастир, А. Шептицький указував молоді правильний шлях на Божих основах, був меценатом усієї молоді, проте спонукав усіх до самостійної ініціативи та підприємливості, посівши в 34 років єпископський престол у Станіславові відразу ж наголосив у своїй першій проповіді про важливість християнського виховання усієї української молоді.

Він знаходив час для спеціальних зустрічей з молоддю та дітворою, вів розмову з кожним, знав всі їх турботи та бажання. Він опікувався тисячами воєнних сиріт Першої світової війни, так у 1917р. галицька громада склала жертву любові й назвала це Фондом імені Андрея Шептицького. В недовзі був заснований сиротинець у Львові та названо його іменем. Допомагав сестрам Васильянкам у утриманні їх сиротинця, а у 1925р. о. Студити побудували за його фінансування у Львові новий центр на Кайзервальді (Львів), де і розмістили сиротинець. Допомагав також у фінансуванні шкільництва та товариству «Рідна школа», читальні «Просвіти», опікується молодими українськими дівчатами аби вберегти їх від релігійних, економічних, національних, моральних збитків, купив у Львові дім для їх товариства «Будучність», який цими дівчатами опікувався. Уже в 1906р. він фінансує жіночу гімназію, згодом учительську семінарію під проводом сестер Василіянок та подарував їм будинок та великий город. У 1919р. заснував хлоп'ячу гімназію класичного типу «Мала семінарія» з інтернатом, що виховувала у християнському дусі майбутніх студентів богослов'я. Зобов'язує товариство «Просвіта» посилити релігійно-патріотичне виховання молоді на дозвіллі, фінансує «Пласт». Сприяв видавництву українських журналів для дітей та молоді «Наш приятель», «Поступ», «Українське юнацтво» та ін.²⁸

Митрополит Андрей Шептицький розробив концепцію міжконфесійного миру, запропонував ідею церковного єднання, яка передбачала єдність з Апостольським Престолом православної церкви через підтримку цього рішення широким загальним віруючих. Вважав за необхідне створити громадську думку і усіма можливими засобами поширювати ідею єдності. Для реалізації цієї мети готував священників, науковців – знавців Східної і Західної літургійної практики та історії, розвивав монастирі(відновив чин Студитів, заснував чин Редемптористів). Релігійне примирення розглядав як перший крок до національного об'єднання. На Соборі 1943р. був затверджений «Декрет про єдність». Його правила зобов'язували священників уникати непорозумінь між собою, прищеплювати

²⁶ Слипанюк О. Внесок Андрея Шептицького у розвиток екологічної діяльності в Галичині/ О.Слипанюк//Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.199-202. С 201

²⁷ Гайдукевич О.О. Маєстності УГКЦ в Пеорегінську/О.Гайдукевич// Студії з архівної справи та документознавства.-К., 2003.-Т.9.-С.118-121. С.121

²⁸ Дзюбат Ю. Найдорожчий Татечко. Дітям про митрополита Андрея Шептицького./Ю.Дзюбат Львів: Катехитична комісія КГВА, УГКЦ, 2015.-160с.С. 120-126.

вірним почуття національної єдності на християнських засадах, не вступати в політичну полеміку, а також виховувати молодь у душі толерантності.

Слід зазначити, що польська дипломатія активно протидіяла унійній діяльності. Польські політики докладали великих зусиль, щоб виробити у впливових ватиканських колах негативне ставлення до Митрополита і греко-католицької церкви. Керівник польського представництва при Римському престолі Владислав Скіншинський намагався переконати папу Бенедикта XV та Римську курію в тому, що створення в Східній Галичині незалежної держави перетворить її на «легку здобич для більшовиків» і тому найдоцільніше включити ці землі до Польщі.

У цьому якраз і полягала завуальована мета польських політичних кіл щодо України. Для досягнення цілі польський посол мобілізував значні зусилля, намагаючись, у першу чергу, применшити інтерес Апостольського престолу до унійної діяльності А. Шептицького.

З приходом більшовиків до влади почалося в радянській Росії відкрите переслідування Церкви. Радянська влада створювала видимість свободи совісті в СРСР. Митрополит використовував цей момент для продовження діяльності. Так, 9.10.1939р. він прийняв рішення про створення на території СРСР екзархатів: на Волині, у Білорусії, Росії, Сибіру, на східній Україні.

Митрополит бачив майбутнє Української церкви в єдиному українському патріархаті, який об'єднує і православних, і греко-католиків. Але мудрий заклик Владика Андрея залишився непочутим.²⁹

Андрей Шептицький у роки навчання в Краківському університеті зацікавився аскезою Східної церкви, грецькою патристикою. Підготовка до з'єднання Західної та Східної церков спонукала його прийняти греко-католицький обряд. У своїх наукових працях він аналізував у католицизмі та в православ'ї спільні риси, що заважали унії. А. Шептицький констатував, що до XI ст. існувала єдина Вселенська церква, віровчення якої прийняв Святий Володимир. Церкви були розділені розумінням християнства, Євангелія, спасіння. Митрополит Андрей визнавав первинність віри над обрядом. Унія не вимагала відмови від традиційного обряду, віри, але лише доповнення віри рішеннями Вселенських соборів. Релігію визнавали релігією, спільним залишився християнський світогляд порозуміння і об'єднання церков могло б відбутись обопільно, спираючись на діяльність віруючих. Митрополит вважав за можливе дійти до єдності церков ідеями. Греко-католицька церква поєднувала Вселенську церкву із обрядом, тому повинна була зайняти чільне місце в об'єднанні Східної та Західної церков.^{30,31}

Найпершим своїм святим обов'язком Митрополит вважав ідею відновлення єдності Української церкви з Римським Апостольським

²⁹ . Великий митрополит. – Івано-Франківськ: «Апостол», 2015.-72с. С 53-57

³⁰ Малюта О. Єдність церкви як запорука державності у баченні та діяльності Митрополита Андрея Шептицького/О.Малюта// Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.199-202.С.201-202

³¹ Шептицький А. Як будувати рідну хату? / А. Шептицький.-Брустурів: Дискурс, 2014.-56с. С23, 35.

Престолом, яка була штучно розірвана російським царським урядом, особливо після розподілу Польщі, бо Росія поставила за мету цілком знищити унію.³²³³

В квітні 1914р. Львівська «Просвіта» звернулася до Митроличої консисторії з проханням запобігти переходу греко-католиків на латинський обряд. У серпні 1914р. Митрополит вважав, що австрійська армія визволить українські землі з під влади Росії та надасть територіям статус національних та розв'яже військову, правову, церковну, організацію країни. Він вбачав за необхідне відділити Українську церкву від влади Петербурзького Синоду, заборонити молитви за царя, вилучити російських святих із календаря. Російська армія зайняла Львів, Митрополита було арештовано та відправлено до Росії. Дії російської окупаційної влади в Галичині сприяли поширенню латинізації обряду. Своє ув'язнення А. Шептицький використав з користю для церкви: налагодив взаємини із православними владиками, відстояв легалізацію греко-католицької церкви на території Росії.

10 вересня 1917р. Митрополит А. Шептицький повернувся до Львова та звернувся з листом до цісаря Франца Йосифа, сподіваючись, що Австрія розв'яже питання поділу церкви, доведе до завершення унію Східних церков з Римом.

Після проголошення ЗУНР Митрополит благословив українську владу. Впродовж 1919-1920рр. Папа Римський визнав право українського народу на самостійну державу та перебував на її боці. Митрополит А. Шептицький відвідав Західно-Європейські столиці, де обстоював право Галичини на незалежність після початку радянсько-польської війни. У 1921р. відвідавши Рим, восени виїхав до США вести переговори щодо визнання самостійності Галичини, а повертаючись у 1923р. був заарештований польською владою та відвезений до Познані.

Митрополит твердив, що праця для об'єднання церков стала його ідеалом з дитинства. У посланні до вірних закликав триматись руського обряду святої католицької церкви, молитись за об'єднання церков, наголошуючи, що Папа Урбан VII твердив: «Ви, Русини, привернете колись до єдності всі восточні церкви». А. Шептицький вважав, що єднання церков має відбутись через повільне перетворення православної церкви, її самовдосконалення. Церква, на думку А. Шептицького, мала б лишитись православною, але православ'я мало б повернутись до витоків, очиститись та удосконалитись.

Митрополит А. Шептицький став першим греко-католицьким єпископом, котрий науково і практично підтримав справу об'єднання у церкві, прагнув до зближення та возз'єднання церков, поширення унії на Східну Європу, став ініціатором та учасником семи Велеградських

³² Шептицька Софія з Федорів Молодість і покликання о.Романа Шаптицького/ С. Шаптицька.-Львів.: «Свічадо».-2015.-191с. С 175.

³³ О.Смицьнюк О. Апостол єднання/ О. Смицьнюк// Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.20-34. С.21

єкуменістичних з'їздів щодо досягнення церковної єдності слов'янських народів католицького та православного віросповідання. Вважав, що структурі церкви відповідає соборність невідривна від єдності та святості. Вбачав соборність у католицькості у внутрішньому та зовнішньому вимірах. Єдність церкви розглядалась Митрополитом як вселенська єдність.

Митрополит усвідомлював, що для досягнення національної єдності було необхідне зближення та взаємне пізнання греко-католиків та православних, а злука церков (віровизнань) є справою майбутнього.³⁴

У 20-30-х роках ХХст. Митрополит Шептицький виступив проти польської національності найжорстокішого переслідування зазнавали українські православні віряни. На Волині було 30км зона вздовж кордону, де здійснювали насильницьке навернення до латинського обряду під загрозою виселення. Митрополит вирішив, що його обов'язком є протест. Це він зробив у пастирському листі від 29 липня 1938р., зверненому до єпископів та всього галицького духовенства. У цей час на Волині було знищено майже 200 православних храмів. Шептицький рішуче засудив варварство, звернувся у Рим, а коли й це не допомогло, заявив у Лігу Нації. Польський уряд дуже обурився але руйнацію припинив.

Дізнавшись про голод в Радянській Україні, Митрополит закликав вірних надати допомогу голодуючим. Було зібрано кошти і продукти, але керівництво СРСР від них відмовилося.

Після (17 вересня 1939р.) приєднання Галичини до СРСР Андрей Шептицький залишився послідовним і захисником прав вірних. Він ніколи не боявся звертатися до найвищих чинів, коли їх дії зачіпали інтереси його конфесії. Однак було закрито духовну академію, семінарію, припинили діяльність усі церкви та релігійні видавництва. Депортовано в Сибір та Казахстан близько 1,5 млн. населення, в тому числі і священників. Церкви та монастирські землі підлягали конфіскації, наказано ліквідувати монастирі.

Тому німецьку армію Митрополит Андрей Шептицький зустрів як визволительку. Але дуже швидко йому прийшлося розчаруватись й у цій владі. Часи настали непрості: на арену історії вийшли держави, які відкидали будь-яку мораль. Люди ставали лише інструментом у руках абсолютної влади, яка всі засоби вважала прийнятними для досягнення мети.

Спочатку ніхто повірити не міг, що армія нації, яка дала світові таких геніїв, як Гете та Гейне, здатна на неймовірну жорстокість. Троте це неймовірне здійснювалось на очах. Почався геноцид євреїв.³⁵

1 липня 1941р. Митрополит видав пастирське послання, в якому підтримав проголошення Ярославом Стецьком незалежності Української держави, а німців трактував як визволителів. Спочатку Митрополит вітав

³⁴ Малуца О. Єдність церкви як запорука державності у баченні та діяльності Митрополита Андрея Шептицького/О.Малуца// Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.199-202.С. 200-201

³⁵ Великий митрополит. – Івано-Франківськ: «Апостол», 2015.-72с., С 49-50

прихід німців у Галичину – червень 1941р., з ними були пов'язані надії позбутися більшовицької влади і знову мати свою незалежну державу.³⁶

1.11.1944 р.Великого Митрополита не стало. Відійшов у вічність найвидатніший діяч Церкви, що намагався поєднати Православний Схід і Католицький Захід. Він був визнаний обома світами, але його місії повністю не збагнули і до цього часу.³⁷

Отже, діяльність Митрополита А. Шептицького була значною і багатоплановою: домагався рівних політичних прав для українців в Австро-Угорській імперії, підтримував проголошення ЗУНРу, захищав права віруючих, священнослужителів за часів панування Польщі та СРСР, мріяв про незалежну Українську державу.³⁸

Митрополит Андрей Шептицький своєю подвижницькою працею, глибокою та відданою вірою в єдність церкви та український народ, забезпечив йому право, свободи віри, можливість молитись власною мовою та мати власну Українську державу. Перший серед ієрархів А. Шептицький підніс питання єдності Західної та Східної Церков, актуальність якого з метою утвердження національної державності нині вимагає подальших досліджень.³⁹

Єдність церкви запорука сильної єдиної держави України, тому ідеї екуменізму Митрополита є актуальними і сьогодні та набирають все більшого розуміння та підтримки у всіх верствах населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Morality and Reality: The life and times of Andrei Sheptyts'kyi /ed.Magorcsi P.R.-Edmonton? 1989.-459р.
2. Андрухів І.О., Кам'янський П.Є., Історія релігійного життя в Галичині та на Прикарпатті: історико-правовий аналіз/І Андрухів,П. Кам'янський . –Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006.-364с.
3. Баран С. Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність/С. Баран.-Мюнхен «Вернигора», 1947.-151с.
4. Вегеш М. Громадсько-політична, церковна і культурно-освітня діяльність Митрополита Андрея Шептицького/ М. Вегеш, Ю.Остапеч, О.Хоменко.-Ужгород, 1998.-149с.
5. Великий митрополит. – Івано-Франківськ: «Апостол», 2015.-72с.
6. Великочий В. Українська революція 1914-1023рр. і митрополит Андрей Шептицький: до проблеми національного історіографічного образу/В. Великочий// Покуття-коліска українського національного державотворення 1918-2018, м. Тисмениця, 14. Вересня 2018р. Івано-Франківськ .-2018. С.176-182.
7. Гайдукевич О.О. Маєстності УГКЦ в Пеорегінську/О.Гайдукевич// Студії з архівної справи та документознавства.-К., 2003.-Т.9.-С.118-121.

³⁶ Дзюбат Ю. Найдорожчий Татечко. Дітям про митрополита Андрея Шептицького./Ю.Дзюбат Львів: атехитична комісія КГВА, УГКЦ, 2015.-160с. С 124.

³⁷ Великий митрополит. – Івано-Франківськ: «Апостол», 2015.-72с., с. 56.

³⁸ Кондронська А., Гудзь Н. Суспільно-політична діяльність митрополита Андрея Шептицького/ А. Кондронська, Н.Гудзь //Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.88-92.С. 91.

³⁹ Малюта О. Єдність церкви як запорука державності у баченні та діяльності Митрополита Андрея Шептицького/О.Малюта// Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.199-202. С. 200-201.

8. Гайдукевич О.О. Природоохоронна діяльність Митрополита Андрея Шептицького/О.Гайдукевич//Грані.-2006.-№5(49).-Дніпропетровськ, 2006.-С.11-16.
9. Грабовецький В. Сторінки літопису Івано-Франківського Катедрального Собору Святого Воскресіння./В. Грабовецький – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1999.-88с.
10. Гриньох І. Слуга Божий Андрей – благовісник єдності/І. Гриньох.-Мюнхен,1961.-222с.
11. Дзюбат Ю. Найдорожчий Татечко. Дітям про митрополита Андрея Шептицького./Ю.Дзюбат Львів: атехитична комісія КГВА, УГКЦ, 2015.-160с.
12. Дорошенко Д. Арест и ссылка митрополита А. Шептицького/Д.Дорошенко//На чужой стороне.-Прага, 1925.-Кн. 13. –С.160-166.
13. Заборовський Я. Митрополит Андрей Шептицький: Нарис про життя і служіння народові(1865-1944)/Я. Заборовський.-Івано-Франківськ, 1995.-63с.
14. Ісаїв П. Мемурандум Митрополита Андрея Шептицького до урядів центральних держав 3-15 серпня 1914р./П. Ісаїв// Богословія.-Рим, 1968.-Т.XXXII, н.1-4.-1968.-С.30-74.
15. Кондронська А., Гудзь Н. Суспільно-політична діяльність митрополита Андрея Шептицького/ А. Кондронська, Н.Гудзь //Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.88-92.
16. Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький (1865-1944)/К. Королевський, пер. з фр.Я.Кравець.-Львів:Свічадо,2014.-512с.
17. Ленцик В. Визначні постаті Української церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріарх Йосип Сліпий/В. Ленцик.-Львів: Свічадо,2001.-608с.
18. Малюта О. Єдність церкви як запорука державності у баченні та діяльності Митрополита Андрея Шептицького/О.Малюта// Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.199-202.
19. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХст./В. Марчук Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.- Івано-Франківськ: Плай, 2004.-464с.
20. Москалик Я. Концепція церкви Митрополита Андрея Шептицького: органічно-пневматологічна суть Церкви/Я. Москалик, пер з польс. Н.Николин.-Львів Свічадо,1997.-128с.
21. Слипанюк О. Внесок Андрея Шептицького у розвиток екологічної діяльності в Галичині/ О.Слипанюк//Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.199-202.
22. Смицьнюк О. Апостол єднання/ О. Смицьнюк// Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю 20.05 2015р. м. Коломия С.20-34.
23. Стародуб А. Церковна політика Росії в Галичині під час Першої світової війни: експансія «повоєнного православ'я» [Електронний ресурс]- режим доступу: www.ichistori.org/uksiti/php.ua.
24. Чубатий М. Митрополит Андрей та православний світ/М. Чубатий//Про великого Митрополита Андрея.-Йорктон, 1961.-С. 45-57.
25. Шептицька Софія з Федорів Молодість і покликання о.Романа Шаптицького/ С. Шаптицька.-Львів.: «Свічадо».-2015.-191с.
26. Шептицький А. Перше слово Пастиря / А. Шептицький – Івано-Франківськ – «Лілея-НВ» серія «Мое місто» №40.-2015.-175с.
27. Шептицький А. Як будувати рідну хату? / А. Шептицький.-Брустурів: Дискурс, 2014.-56с.

REFERENCES

1. Morality and Reality: The life and times of Andrei Sheptytskyi /ed.Magorcsi P.R.-Edmonton? 1989.-459p.

2. Andrukhiv I.O., Kamianskyi P.Ie., Istoriiia relihiinoho zhyttia v Halychyni ta na Prykarpatti: istoryko-pravovyi analiz/I Andrukhiv,P. Kamianskyi . –Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2006.-364s.
3. Baran S. Mytropolyt Andrei Sheptytskyi: zhyttia i diialnist/S. Baran.-Miunkhen «Vernyhora», 1947.-151s.
4. Vehesh M. Hromadsko-politychna, tserkovna i kulturno-osvitnia diialnist Mytropolyta Andreia Sheptytskoho/ M. Vehesh, Yu.Ostapets, O.Khomenko.-Uzhhorod, 1998.-149s.
5. Velykyi mytropolyt. – Ivano-Frankivsk: «Apostol», 2015.-72s.
6. Velykochyi V. Ukrainaska revoliutsiia 1914-1023rr. i mytropolyt Andrei Sheptytskyi: do problemy natsionalnogo istoriohrafichnogo obrazu/V. Velykochyi// Pokuttia-kolyska ukrainskoho natsionalnogo derzhavotvorennia 1918-2018, m. Tysmenytsia, 14. Veresnia 2018r. Ivano-Frankivsk .-2018. S.176-182.
7. Haiduevych O.O. Maietnosti UHKTs v Peorehinsku/O.Haidukevych// Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva.-K., 2003.-T.9.-S.118-121.
8. Haidukevych O.O. Pryrodookhoronna diialnist Mytropolyta Andreia Sheptytskoho/O.Haidukevych//Hrani.-2006.-№5(49).-Dnipropetrovsk, 2006.-S.11-16.
9. Hrabovetskyi V. Storinky litopysu Ivano-Frankivskoho Katedralnogo Soboru Sviatoho Voskresinnia./V. Hrabovetskyi – Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 1999.-88s.
10. Hrynokh I. Sluha Bozhyi Andrei – blahovisnyk yednosti/I. Hrynokh.-Miunkhen,1961.-222s.
11. Dziubat Yu. Naidorozhchyi Tatechko. Ditiyam pro mytropolyta Andreia Sheptytskoho./Iu.Dziubat Lviv: atekhytychna komisiia KHVA, UHKTs, 2015.-160s.
12. Doroshenko D. Arest y ssylka mytropolyta A. Sheptytskoho/D.Doroshenko//Na chuzhoi storone.-Praha, 1925.-Kn. 13. –S.160-166.
13. Zaborovskyi Ya. Mytropolyt Andrei Sheptytskyi: Narys pro zhyttia i sluzhinnia narodovi(1865-1944)/Ia. Zaborovskyi.-Ivano-Frankivsk, 1995.-63s.
14. Isaiv P. Memorandum Mytropolyta Andreia Sheptytskoho do uriadiv tsentralnykh derzhav 3-15 serpnia 1914r./P. Isaiv// Bohosloviia.-Rym, 1968.-T.KhKhKhII, n.1-4.-1968.-S.30-74.
15. Kondronska A., Hudz N. Suspilno-politychna diialnist mytropolyta Andreia Sheptytskoho/ A. Kondronska, N.Hudz //Materialy Vseukrainskoi naukovoii konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu 20.05 2015r. M. Kolomyia S.88-92.
16. Korolevskyi K. Mytropolyt Andrei Sheptytskyi (1865-1944)/K. Korolevskyi, per. z fr.Ia.Kravets.-Lviv:Svichado,2014.-512s.
17. Lentsyk V. Vyznachni postati Ukrainskoi tserkvy: Mytropolyt Andrei Sheptytskyi i Patriarkh Yosyp Slipyi/V. Lentsyk.-Lviv: Svichado,2001.-608s.
18. Maliuta O. Yednist tserkvy yak zaporuka derzhavnosti u bacheni ta diialnosti Mytropolyta Andreia Sheptytskoho/O.Maliuta// Materialy Vseukrainskoi naukovoii konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu 20.05 2015r. m. Kolomyia S.199-202.
19. Marchuk V. Tserkva, dukhovnist, natsiia. Ukrainaska hreko-katolytska tserkva v suspilnomu zhytti Ukrainy KhKhst./V. Marchuk Prykarpatskyi universytet imeni Vasylia Stefanyka.- Ivano-Frankivsk: Plai, 2004.-464s.
20. Moskalyk Ya. Kontseptsiiia tserkvy Mytropolyta Andreia Sheptytskoho: orhanichno-pnevmatolohichna sut Tserkvy/Ia. Moskalyk, per z pols. N.Nykolyn.-Lviv Svichado,1997.-128s.
21. Slypaniuk O. Vnesok Andreia Sheptytskoho u rozvytok ekolohichnoi diialnosti v Halychyni/ O.Slypaniuk//Materialy Vseukrainskoi naukovoii konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu 20.05 2015r. M. Kolomyia S.199-202.
22. Smytsniuk O. Apostol yednannia/ O. Smytsniuk// Materialy Vseukrainskoi naukovoii konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu 20.05 2015r. m. Kolomyia S.20-34.
23. Starodub A. Tserkovna polityka Rosii v Halychyni pid chas Pershoi svitovoi viiny: eksp Vaniia «povoiennoho pravoslavia» [Elektronnyi resurs]- rezhyim dostupu: www.ichistori.org/uksiti/php.ua.

24. Chubatyi M. Mytropolyt Andrei ta pravoslavnyi svit/M. Chubatyi//Pro velykoho Mytropolyta Andreia.-Yorkton, 1961.-S. 45-57.

25. Sheptytska Sofiia z Fedoriv Molodist i poklykannia o.Romana Shaptytskoho/ S. Shaptytska.-Lviv.: «Svichado».-2015.-191s.

26. Sheptytskyi A. Pershe slovo Pastyria / A. Sheptytskyi – Ivano-Frankivsk – «Lileia-NV» seriiia «Moie misto» №40.-2015.-175s.

27. Sheptytskyi A. Yak buduvaty ridnu khatu? / A. Sheptytskyi.-Brusturiv: Dyskurs, 2014.-56s.

Дата надходження до редакції: 15.01. 2019